

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 Lei.
Pe jumătate de an 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 208.

Răspunsul A. S. R. principelui moștenitor Carol, la adresa omagială a Sinodului eparhial.

PALATUL COTROCENI.

P. S. Sa IOAN, episcopul Aradului ARAD.

Vă mulțămesc din adâncul inimei pentru frumoasele urări ce mi-le-ați trimis dela cetatea dela marginea țării.

Carol.

Răspuns la

„O rectificare care se impune“.

EXTRAS

din procesul verbal al ședinței a V. a Senatului școlar ținută la 4/17 Maiu 1921, la Consistorul ortodox român din Arad.

Nr. 53. Esib. 1300/1921. Asesorul referent școlar dr. Gh. Ciuhandu raportează despre apostrofarea făcută Veneratului Consistor de către Dimitrie Popovici, fost învățator confesional, acum director la școala primară comunală din Arad, în numărul dela 15 Maiu a. c. al „Românului“ din Arad, sub titlul: „O rectificare care se impune.“ Numitul susține că în raportul școlar al Consistorului către Sinodul eparhial de estimp, foștilor învățatori confesionali, trecuți la alte școli, Consistorul li-ar fi atribuit, că au părăsit școlile noastre confesionale din „ură“ și „dușmănie“ față de biserică.

După citirea menționatului articol și a tuturor rapoartelor școlare, prezentate de Consistor Sinodului eparhial de estimp, cât privește școala primară și pe învățatori, se constată cu unanimitate, că rapoartele Consistorului nu conțin, nici macăr ca ideie și cu atât mai puțin textual, afirmațiuni ca cele ce i se atribuesc din partea Dlui D. Popovici.

Tot atâta preț moral au și concluziunile ireale, scoase din premisa ce și-a fixat-o, până să încheie cu o indirectă lecție de patriotism la adresa autorității bisericesti.

Consistorul, fără intenție de a purta polemii gazetărești — ceea ce este sub demnitatea sa și a prestigiului său ca și autoritate publică — constată cu o cale, că în chestiuni școlare, ce ne privesc, nu

aceasta este întâia ieșire în public neîntemeiată, și că e de dorit, ca ceice se interesează de chestiuni să-și iee pe viitor informațiuni autentice, pe cari Consistorul le va servi bucuros, în interes obștesc.

Ziarul „Românul“ din loc e învitat a publica, la acelaș loc, în întregime, acest comunicat al autorității bisericesti diecezane.*)

PROTOCOLUL

despre ședințele Sinodului eparhial din dieceza ort. română a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1921.

Ședința II

s'a ținut în 25 Aprilie (8 Mai) 1921, la orele 4 p. m.

Președinte: P. S. Sa DI episcop diecezan Ioan I. Papp. Notar: Dr. Sabin Dan.

Nr. 5. Urmează la ordinea zilei referada secțiunilor despre verificarea deputaților pe noul period.

Secțiunea I de verificare prin raportul său Iuliu Groșorean arată, că a cenzurat actele electorale ale deputaților din secțiunea a II, deci propune și

Sinodul declară de verificați din cler pe: Procopiu Givulescu, Ioan Georgea, Ioan Popoviciu, Florian Roxiu și Iuliu Bodea; iar dintre mireni pe: Dr. Eugen Beleş, Titus Margineanțu, Dr. Teodor Burdan, Traian Suciuc, Ioan Chera, Vasilie Goldiș, Dr. Aurel Grozda, Dr. Ioan Suciuc, Dr. Sabin Dan și Dr. George Crișan.

Nr. 6. Secțiunea a II-a de verificare prin raportul său Traian Suciuc referă despre cenzurarea actelor apărținătoare secțiunii a III-a și la propunerea secțiunii

se declară de verificați din cler: Cornel Lazar, George Costina, Fabriciu Manuila, Dr. Teodor Botiș, Gherasim Sârbu; iar dintre mireni: Dr. Ioan Robu, Teodor Baniciu, Dr. Eugen Costina, Dr. Teodor Băbuția, Dr. Aurel Cioban, Dr. Iuliu Ionescu, Antoniu Mocioni, Petru Ionașiu, Dr. George Adam și Dr. Aurel Cosma.

Nr. 7. Secțiunea a III-a de verificare prin raportul său Dr. Aurel Cioban referă despre cenzurarea actelor electorale apărținătoare secțiunii a IV-a și propune, iar

Sinodul declară de verificați din cler pe: Adam Goza, Ioan Oprea, Dr. Patriciu Țiucra, Dr. Ștefan Cioroian; iar dintre mireni: Adrian Peri, George Ugliș, Emanuil Ungurean, Dr. Aurel Cosma, Dr. Ioan Doboșan, Dr. Paraschiv Licareț, Petru Băran și Dr. Liviu Luțai.

*) L-a publicat în Nrul 104, din 19 Maiu 1921, dar n'a dat loc alineatelor două din urmă ale comunicatului.

Nr. 8. Secțiunea a IV-a de verificare prin raportul Ioan Oprea referă despre cenzurarea actelor electorale din cercurile apărținătoare secțiunii prime, deci propune, iar

Sinodul declară de verificați din cler pe: Dr. George Ciuhandu, Traian Vățian, Mihai Păcățian, Dr. Dimitrie Barbu și Mihai Lucața; iar dintre mireni pe: Iosif Moldovan, Dr. Cornel Iancu, Dr. Radu Pancu, Ascaniu Crișan, Dr. Sever Ispravnic, Dr. Cornel Ardelean, Dr. Iustin Marșieu, Iuliu Groșorean și Axentie Secula.

Nr. 9. Fiind verificați 55 de deputați cu 57 mandate

Sinodul să declară capace pentru constituirea definitivă.

Nr. 10. Pentru alegerea notarilor și comisiunilor sinodale, deputatul Ioan Georgea propune alegerea unei comisiuni candidatoare de 3 înși

Sinodul primind propunerea alege în comisiune pe deputații Mihai Păcățian, Dr. George Adam și Titus Margineanțu; până ce aceasta comisie să-și prezinte propunerea, ședința să suspendă.

Nr. 11. După redeschiderea ședinței raportul comisiei de candidare Mihaiu Păcățian propune, și

Sinodul declară de aleși precum urmează: I. La notariat, pe deputații din cler: Mihaiu Păcățian și Dr. Ștefan Cioroian, iar dintre mireni: pre Dr. Eugen Costina, Dr. Sabin Dan, Dr. Teodor Băbuția și Dr. Ioan Doboșan, dintre cari prezidiul denumește de protonotar pe deputatul din cler Mihaiu Păcățian.

II. În comisiunea organizatoare din cler: Ioan Georgia și Dr. George Ciuhandu; din mireni: Dr. Aurel Cosma, Vasilie Goldiș, Dr. George Adam și Dr. Radu Pancu.

III. În comisiunea bisericescă: Gherasim Sârbu și Mihaiu Lucața, dintre mireni: Dr. Eugen Beleş, Dr. Aurel Grozda, Antoniu Mocioni și Dr. Ioan Robu.

IV. În comisia școlară din cler: Cornel Lazar, Dr. Dimitrie Barbu, dintre mireni: Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Ascaniu Crișan și Dr. Iustin Marșieu.

V. În comisia epitropească din cler: Procopiu Givulescu și Ioan Oprea, dintre mireni: Titus Margineanțu, Petru Ionașiu, Dr. Sever Ispravnic și Dr. Cornel Iancu.

VI. În comisia verificatoare din cler: Fabriciu Manuila, Dr. Liviu Luțai și Axentie Secula.

VII. În comisiunea petiționară din cler: Dr. Teodor Botiș, dintre mireni: Dr. Aurel Cioban și Dr. Teodor Burdan.

VIII. În comisiunea bugetară, din cler: Traian Vățian, iar dintre mireni: Traian Suciuc și Dr. Iuliu Ionescu.

Nr. 12. Efectuându-se constituirea definitivă a sinodului, prezidiul prezintă următoarele esibite întrate la sinodul eparhial:

1. Raportul general al Consistorului plenar.

2. Raportul delegațiunii congresuale pentru despărțirea ierarhică.

3. Cuvântul de despărțire a primului sinod eparhial din Oradea-Mare.

4. Raportul consistorului în chestia concordatului cu Vaticanul.

5. Raportul consistorului în chestia cercului din Toracul-Mare, care n'a putut alege.

Să predau comisiunii organizatoare.

6. Raportul general al consistorului ca senat strâns bisericesc.

7. Raportul consistorului în chestia absolvenților de teologie.

8. Raportul consistorului în cauza reactivării parohiilor reduse.

9. Raportul consistorului în cauza socotirii în Lei a taxelor computate până acum în coroane la fondul diecezan preoțesc.

Să predau comisiunii bisericești.

10. Raportul general al consistorului ca senat școlar.

11. Raportul consistorului în chestia statificării școalelor confesionale.

12. Raportul consistorului despre datele statistice școlare pre anii școlari 1918—1919 și 1919—1920.

Să predau comisiunii școlare.

13. Raportul general al consistorului ca senat epitropesc.

14. Raportul consistorului cu socoțile despre administrarea și starea tuturor fondurilor și fundațiilor diecezane cu finele anului 1920.

15. Raportul consistorului despre cenzurarea preliminarilor și socoților din parohii în anul 1920.

16. Raportul consistorului despre cenzurarea și aprobarea socoților mănăstirii Hodoș-Bodrog.

17. Raportul consistorului despre afacerile pendente la fișcălii consistoriali.

18. Proiectul de buget al consistorului pe anul 1921.

19. Raportul consistorului în chestia încasării sidoxiei convenției episcopoești și auctei școlare.

20. Raportul consistorului cu privire la exmiterea unei comisiuni pentru împărțirea fondurilor cu episcopia din Oradea-Mare.

Să predau comisiunii epitropești.

21. Cererea societății ortodoxe a femeilor române din București pentru adunarea de fonduri pentru biserica neamului din Mărășești.

22. Cererea comunei bisericești din Vinga, pentru concesiune de colectă în scopul renovării bisericii de acolo.

23. Cererea comunei bisericești Târnavă, pentru concesiune de colectă în scopul zidirii bisericii.

24. Cererea comunei bisericești Basarabasa, pentru concesiune de colectă în scopul zidirii bisericii.

25. Cererea comunei bisericești Leauț, pentru concesiunea de colectă în scopul renovării bisericii.

Să predau comisiunii petiționare.

Exhaurindu-se ordinea de zi și amușându-se ședința proximă pre mâne 26 Aprilie (9 Maiu) 1921, la oarele 4 după amiază, când va urma la ordinea zilei referate comisiunilor, ședința să redică la oara 5^{1/2}.

Acest protocol s'a cetit și verificat în ședința a III-a din 26/IV—9/V 1921.

Joan J. Papp,
episcop, președinte.

Dr. Sabin Dan,
notar.

Nr. 715—1920.

Raportul general

al senatului școlar dela Consistorul ort. rom. din Arad, despre activitatea sa în anul 1918 și 1919.

Venerat sinod eparhial!

Ultimul nostru raport general școlar fusese cel de sub Nr. 1652/1918 despre gestiunea școlară din anul 1917. De atunci încoace însă au intervenit fapte și împrejurări, cari au schimbat radical fața lucrurilor. Astfel raportul de față se va prezenta într'o formă deosebită față din cea din trecut. În acest raport vom fixa mai întâi notele fundamentale ale situației schimbate, și apoi ne vom da seamă de lucrurile mai marcante din viața noastră școlară-culturală.

I.

O stare de tranziție.

1. Cataclismul, prin care statul ungar de odinioară a trecut în anul 1918 aducându-i lui surpare iar nouă libertate politică și culturală, s'a resimțit și se resimte adânc în viața școlii noastre confesionale de oricare treaptă didactică. În curând după adunarea memorabilă dela Alba-Iulia, răsărind pe orizontul nostru politic stăpânirea românească mult dorită, ni-s'a anunțat *Consiliul Național Român*, ca autoritate provizoră de guvernământ politic. Acesta, prin hârtia sa Nr. 1/1918 (Nr. cons. 15/1919) ne vestește, că a luat în mâna sa, pe temeiul decretului din 11 Decembrie 1918 semnat de Maj. Sa Regele Ferdinand, conducerea serviciilor publice din teritoriile alipite la Regatul Român. și astfel Resortul Cultelor și Învățământului, încredințat pentru întâia oară spre conducerea dlui Vasile Goldiș — asesor până azi al senatului nostru școlar — ne cere să rumpem legăturile cu guvernul maghiar republican, — lucru pe care noi îl făcusem deja de mai înainte, în chestiunile școlare.

2. În clipele sale de agonie, *stăpânirea ungurească* încercase să ne arunce o nouă jignire, în forma unei „concesiuni“, după care clasele I—II dela școalele noastre, ca nemaghiare, erau desiegate de sub îndătorirea legală de a învăța limba maghiară (Nr. cons. 410 și Nr. 4143/1918); încolo, însă, să susținem intacte restricțiile croite prin legile ungurești din deceniile din urmă.

Fără de a-i fi răspuns guvernului republican maghiar, Consistorul a inițiat demersurile conforme cu noua situație, pentru eliberarea învățământului nostru de balastrul din trecut. Într'acestea ne sosește hârtia Nr. 71/1919 dela Cons. Dir. Român relativ la scoaterea limbei maghiare și înlocuirea cuvenită a geografiei și istoriei din trecut cu istoria și geografia teritoriilor locuite de Români. În temeiul dreptului Bisericii de a dispune asupra școalelor sale, Consistorul ca senat școlar, în ședința sa dela 18 Februarie v. 1919, prin circulara Nr. 36/1919, adnexată 1/., a scos limba ungurească din școalele noastre; a luat dispoziții pentru utilizarea timpului rămas disponibil și pentru introducerea istoriei și geografiei teritoriilor locuite de Români.

3. Înlocuirea regimului maghiar cu Stăpânirea Românească trebuia să aibă de urmare remediarea ranelor noastre culturale-bisericești din trecutul mașter. Dar înainte de a fi putut noi curăți terenul de surpăturile pricinuite de către legile, guvernele și organele administrative maghiare, și înainte de a putea rezolvi perturbațiile pricinuite în învățământ de războiul mondial și a procedea la reconstruirea edificiului nostru bisericesc-cultural, am fost martori unor curente îndoite, dintre cari, unele, porniau dela masele credincioșilor, cari începeau a avea pentru viitor alte credințe despre școala confesională; — dar, în aceeaș vreme, am avut și avem de a face și cu unele atitudini ale *Consiliului Dirigent Român*, care și-a luat asupra sa problema de a construi bazele viitoarei vieți a învățământului pe toată linia.

În popor adecă a început deja a prinde credința, că numai avem trebuință de școala confesională, deoarece nu mai avem de a face cu ungerii. De aci apoi tendința de a jertfi școala confesională și de a se ridica pe satele noastre numai școli de stat, pe cari să le susțină statul, nu credincioșii ca atari. De aci rezultă două mari primejdii: una bisericească, fiindcă se subminează școala confesională, care e instituție per

eminentiam bisericească; alta primejdie, că credincioșii, aflători azi în o vădită bunăstare materială față de trecut, vor să înceteze de a mai aduce jertfă pe altarul cultural al bisericii, ci sarcina vrea s'o arunce în cărca statului, care de altfel are și alte mari probleme de îndeplinit.

4. Pe lângă aceasta mai avem de a înregistra și un fenomen dureros, că o mare parte din învățătorii noștri de până aci, au trecut deja — cel puțin 99 înși — în serviciul școlii primare comunale și'n al școlii primare de stat și în alte slujbe, rămânându-ne astfel tot atâtea școli vacante, respective avizate a-și aplica de suplinitori pe oricine mai ales din sinul preoțimiei, pe când în alte cazuri școalele de acest fel rămân goale. Între comunele bisericești, ajunse în atare hal cu școala confesională, putem înșira chiar și emporiile Arad și Timișoara, unde nu avem nici un învățător confesional de școală primară. Acest fenomen nu va fi, desigur, lipsit de legătură cu faptul, că în vara anului trecut, în 6/19 Iulie, adunarea generală a învățătorilor noștri confesionali, trecându-și competența didactico-metodică, cecece i-s'a adus la cunoștință de către Consistor (Nr. 1584/1919) — a hotărât statificarea școalelor confesionale. Consistorul a somat Reuniunea să nu-și mai treacă competența statutară, prejudecând față de dreptul comunelor susținătoare de școală confesională și față de dreptul organelor supreme bisericești.

5. Sub presiunea morală a atâtor fapte și împrejurări, petrecute într'o situație tulbură, ce nu s'a clarificat încă, s'a pornit un curent formal pentru statificarea școalelor confesionale, ce ni-au mai rămas. Între atari cazuri putem înșira mai ales comune frunțase (ca d. ex. Pecica, Gașca, Șiria, Gaiu, Otlaca, Cikir, Tornea; apoi Almaș, Valea-mare și altele), cari cel puțin la aparență se văd a fi determinate nu într'atâta de gândul de a scăpa de sarcina culturală de până aci, pe cât dintr'un sentiment național rău conceput, și mai ales rău practizat, în paguba dreptului bisericii la școală confesională și înspre împovărarea financiară și mai mare a Statului Român. La locul acesta, însă, trebuie să recunoaștem și aceea, — că după cum se vede din raportul special, înaintat sub Nr. 5147 din 1917 cele mai multe din comunele noastre susținătoare de școale, au fost împinse de legile școlare ungurești și de administrația politică în jugul unui procent cultural, care trece departe peste limita dreptății și peste capacitatea financiară a contribuenților noștri culturali.

6. Nu putem trece cu vederea nici acel îngrijorător simptom, că chiar și publicistica noastră românească încă a început a lua, uneori, o atitudine ostilă școalei confesionale din viitor. Astfel „*Timișana*“ din Timișoara (Nr. 3 din 1919); „*Românul*“ de aici (Nr. din 14 August tr.), tot astfel și „*Dacia*“ din București (Nr. din 20 Ianuarie a. c.) — pe cari gazete le anexăm 2/., — dar mai ales cea din urmă, scrie în termeni foarte exagerați împotriva autorităților bisericești-școlare și a școlii confesionale. N'am reagat la vremea sa, spre a evita polemii inutile. Spunem însă chestiunea spre apreciere Ven. Sinod.

II.

Ogașe nouă pentru învățământul confesional.

A). Noua orânduire a vieții școlare.

7. *Consiliul Dirigent Român*, deși numai organ de guvernământ provizor și neinvestit și cu autorizații legislative, a încercat, și până acum, să-și fixeze atitudinea sa de drept public, și față de învățământul confesional al Bisericii noastre autonome, pe acelaș punct de mănecare pe care la moștenit dela regimul ungar apus.

Principiar, C. D. R. stă pe acelaș punct de mănecare restrictiv față de autonomia noastră școlară, că guvernele ungurești, cecece am înțelege-o bine până la punctul de a se preveni confuzii de drept și confuzia în practica vieții școlare. Dar cecece ne pune pe griji cu privire la libertatea învățământului nostru confesional autonom, este: că C. D. R. își avea, în paguba autonomiei noastre școlare, și anumite drepturi, cari ar putea intra numai în atribuțiile Bisericii și ale unui chemat organ legislativ; iar în alte privințe suntem tratați și mai restrictiv decât în era guvernelor maghiare.

Să concretizăm câteva chestiuni.

8. Chestiunea învățământului aparținând nu numai Statului ci și Bisericii, Biserica noastră și C. D. R. au căzut de acord, ca în August 1919 să ancheteze rezolvirea problemei învățământului. Va să zică: Ni-s'a recunoscut dreptul la cuvânt în aceasta chestiune de competență mixtă. Asupra punctelor principale, puterea de Stat și biserica au căzut de acord în acea anchetă, despre care servim de altminteră detaliile cuprinse în actul Nr. 232 M. 1919 al P. V. Consistor mitropolitan (Nr. cons. 2541/1919), care va putea fi consultat în biroul senatului școlar. Totuși, — oricât de elogios a fost apreciat în anchetă de către dl. Valer Branisce, șef al Resortului, rolul cultural al școlii confesionale din trecut și pentru viitor, — mai multe dispoziții, luate de C. D. R. pe terenul învățământului, au fost contrare spiritului invoelii legate cu prilejul anchetei. Iar unele din dispozițiile sale C. D. R. nu ni-le comunică, ci caută să le execute direct prin revizorii săi, înainte de a le fi comunicat măcar cu autoritatea bisericească.

9. Dreptul pentru reorganizarea învățământului primar, emis sub Nr. 13.869/979, face parte în primul loc din complexul atâtor dispoziții. Scopul acestui decret, pe care-l adnexăm sub 3/, este: de a unifica deosebitele tipuri de școală primară. Dar el atinge grav nu numai dreptul nostru la școală confesională, ci însăși ființa acestei școle. Îndată după ce am primit acest decret dela revizorul școlar încredințat cu executarea lui, Consistorul a remonstat (Nr. 2332/913) la C. D. R. și la mitropolie. Remonstratia aceasta o adnexăm 4/ spre orientare mai deaproape. Trebuie să fixăm aci acel moment special, că pe urma acestui decret, în fiecare comună de a noastră unde este școală primară de stat, s'a pus la cale înfăptuirea așa numitului tip de școală „națională”, irelevant de faptul, că avem acolo școală confesională, prin cecece s'a ajuns ca în sfatul școlar local să se atragă preoții și credincioșii noștri frunțași.

Până la un punct ar fi de înțeles acțiunea aceasta, ce se poartă în jurul transformării școlilor primare de stat în școli primare „naționale” române. Dar tășul dispozițiilor decretului pomenit e cuprins în § 26 al aceluia, prin care se pun în vedere comunelor noastre bisericești toate înlesnirile pentru transformarea școlii confesionale în școală națională. Astfel se explică și curentul nou, de care am pomenit mai sus, de abandonare a școlii confesionale și de „naționalizarea” ei tocmai în comunele frunțașe, în cari erau în era ungurească școli de stat, acum naționale.

10. Programă analitică sau planul de învățământ pentru școala primară, și revizuirea acelei programe încă a fost efectuită de C. D. R., luându-se de bază planul confesional de învățământ, cu mici abateri amăsurat situației politice nouă. În chestiunea aceasta, deasemenea ni-am făcut reflexiunile la P. V. Consistor mitropolitan (Nr. 2541/919), cerând măsuri de precauție, ca nu cumva dreptul în asemenea materie să treacă pe viitor din mâna Bisericii între atribuțiile Statului, care nu are exclusiv singur, dreptul de a întocmi planul de învățământ și mai ales, de a fixa materia didactică din religiune.

11. Reorganizarea școlilor normale — cum li-se zice preparandiilor de până aci — încă este una din reformele didactice puse la cale de C. D. R. Reformarea preparandiilor se prezintă ca o necesitate a vremurilor nouă; de aceea C. D. R. prin decretul său Nr. 12.903/1919, a proiectat sporirea claselor dela 4 la 8, în interesul unei mai potrivite formări a învățătorilor din viitor. P. V. Consistor mitropolitan (Nr. 165 M. d. d. 28 August, 1919) a luat la cunoștință aceasta reformă, și ne-a cerut s'o înfăptuim, în care privință am luat demersurile necesare (N. 1601/919), inactivând deja clasa I inferioară.

Reforma aceasta însă involvă: despărțirea conducerii școlii normale de către institutul teologic, duplicarea numărului catedrelor și o sporire foarte mare a speșelor cu întreținerea unui atare institut reorganizat. — Tot aci o putem spune și aceea, că C. D. R. (Nr. 20531/1920), fără să fi ascultat autoritatea bisericească în materie, a orânduit, ca materia didactică din geometrie pentru clasa IV. a școlii normale să se exhaurieze după programă analitică a clasei IV. dela școlile secundare (Nr. consist. 555/1920).

12. În legătură cu aceasta reformă, C. D. R. a întocmit și alăturatul 5/ „Regulamentul provizor pentru școlile normale de învățători și învățătoare”,

în care regulament se zice la punctul I. deja) — cecece ni-se pare a fi o prejudicare în detrimentul dreptului bisericii la școlile sale preparandiale —, că „școlile normale sunt așezăminte de stat”. Noi ne-am exprimat deja nedumeririle în chestia acestui regulament, adresându-ne (Nr. 2542/919) către P. Ven. Cons. mitropolitan, care ni-a trimis acel regulament cu invitațiunea de a fi pus în aplicare sub rezerva ascultării colegiului profesional și a demersurilor ulterioare, pe cari le va crede biserica de necesare.

13. Problema surescenenței de învățători pentru școala primară încă a fost îmbrățișată călduros de către C. D. R., cecece ne vine atât de bine acum, când multe din școlile noastre nu au învățători. Prin decretul Nr. 11.485/1919 și Nr. 12.903/1919 ale Consiliului Dir. Român ni-s'au pus în prospect burse pentru câte 30 elevi din fiecare clasă (15 à 2000 cor., alți 15 à 1000 cor.), iar sub titlul acesta ni-s'a pus la dispoziție rata I a burșelor în suma de 64.000 cor.

14. În chestiunea de salarizare a corpului didactic încă a luat dispoziții C. D. R. prin decretul său Nr. 20300/1919, prin care a anunțat principiul egalizării salarelor fără deosebire de categorizările restrictive făcute de legile și guvernele ungurești. Încă înainte de a se fi emis pomenitul decret, Consistorul nostru, ținând cont de și-canele ungurești cu neacordarea ajutoarelor de stat la salarizarea învățătorilor noștri, a făcut următoarele: A emis circulara Nr. 1062/919, adnexată 6/ dând instrucțiuni: sum sunt de a se cere ajutoarele de stat între împrejurările nouă; — dar și până la obținerea aceloră, atâtor învățători li-am exoperat dela C. D. R. avansuri de câte 3000 cor. în contul regulării dotațiilor învățătoarești pendente.

Decretul de salarizare nouă îl alăturăm 7/ cu observarea, că învățătorii interesați și comunele bisericești, pe cât știm, și-au înaintat rugărilor convenite către C. D. R. pe formulare tipărite și distribuite de Consistor, și ajutoarele s'au pus în curgere.

Norma aceasta de salarizare uniformă, pe toată linia școlilor confesionale primare și școlile normale — a fost adoptată și de Consistorul nostru, cât și de celelalte organe superioare bisericești.

15. Pe cât de simpatică ni-a fost aceasta pornire a C. D. R.: de a orândui din nou bazele de reformă a învățământului primar, de a ajuta bisericii să-și creeze o surescenență de învățători pentru școala primară și de a nivela diferențele de salarizare a învățătorilor și profesorilor confesionali, tot și atâta de neavenită și nejustă chiar ni-se pare împrejurarea, că C. D. R. ne tratează, ca Biserica, și cu unele restricțiuni. În afară de stavila ce o pune în calea existenței școlii confesionale prin înființarea tipului de școală națională, avem de a remarca cu deosebire două restricțiuni: În chestiunea salarizării corpului didactic dela școala primară confesională nu s'a fixat încă o limită dreaptă și suportabilă a contribuției culturale din partea comunelor bisericești ci aceste continuă a plăti procentele culturale mari, create artificial și zilnic de guvernele ungurești, — sarcină pentru a căreia reducere proporțională și dreaptă trebuie să se inițieze demersuri din partea Bisericii către Stat. Iar încât îi privește pe profesorii confesionali, C. D. R. ni-a cerut, prin hârtia sa Nr. 24.143/1919, să asigurăm aceloră salarele fundamentale și relutul de cortel, punându-se în proiect ajutorul de stat numai de aci în sus. Susținerea și aplicarea acestei dispoziții ar însemna o împovărare insuportabilă a diecezei și zădărnicierea institutelor diecezane centrale de învățământ. De aceea, Consistorul nostru a remonstat (Nr. 2735/1919) la C. D. Român împotriva acestei dispoziții restrictive și a cerut și intervenirea P. Ven. Consistor mitropolitan, pentruca ajutoarele de stat pe seama bisericii noastre să se acorde fără de rezistență de aceasta natură și pe baza proporțiunii numerice a credincioșilor bisericii noastre în raport cu confesiunile eterodoxe din Statul Român.

B). Biserica. — Școala. — Statul.

16. Învățământul religios secundar, care a fost una din cele mai de căpetenie preocupățiuni din anii din urmă a senatului nostru școlar, a întâmpinat de asemenea interesare din partea Consiliului Dir. Român. Încă în anul trecut ne adresasem acestuia (Nr. 805/1919), stăruind pentru sucursul moral și material în chestia regulării catehizării pe baze solide, prin sistemizarea de

posturi de profesori de religiune pentru școlile secundare. În Septembrie a. tr. ni-a și sosit răspunsul favorabil sub Nr. 12.273/1919 (Nr. con. 1645/1919), prin care se pune în prospect sistemizarea catedrelor de religiune pentru școlile liceale, reale, normale și civile, cu un minim de 120 elevi pentru fiecare profesor de religiune și cu retribuțiune dela stat; iar în caz de elevi mai puțini se vor acorda remunerații pentru catihetii angajați sub acest titlu. Chestiunea aceasta, în desfășurarea sa organică, este avizată deja la P. Ven. Consistor mitropolitan, spre a trata și a încheia un acord cu Statul pe tema calificării profesorilor de religiune și a altor chestiuni pendente. Când ne exprimăm bucuria pentru aceasta atitudine a puterii de stat, care a încadrat învățământul religios în mod organic în școlile secundare, adaugem, că în temeiul acestei hotărâri a C.-lui Dir. R. am angajat deja pe cale de concurs 4 profesori suplinitori de religiune la școlile secundare din Timișoara, alți 4 în aceeași calitate la școlile secundare de aici, și al 9-lea la școlile secundare din Lipova. Procedura pentru recunoașterea acestora de către Stat e deja în curgere, așa că până acum, ni-s'au decretat de sistematizate patru catedre la Timișoara, 3 la Arad și 1 la Lipova. Pentru ameliorarea învățământului religios secundar, în direcția cerută de vremea nouă, Consistorul a decis acordarea unui premiu de 2000 cor. pentru cel mai bun manuscris de Apologetică creștină destinată pentru clasele secundare superioare, și în acest senz ne-am adresat și celorlalte Consistoare, cerându-le asemenea contribuție, pentru crearea unui premiu cât mai corespunzător (Nr. 2674/1919).

17. Inspecțiunea învățământului religios secundar, trebuie să fie de acum înainte una din problemele mari ale bisericii. Dacă Statul salarizează pe profesorii de religiune și pe catihetii, biserica va trebui să-și impună sarcina de a organiza pomenita inspecțiune, pentruca instrucțiunea religioasă să fie și mai eficientă. Spre scopul acesta va trebui — până la statornicirea unei inspecțiuni de specialitate — să se încredințeze aceasta misiune profesorului de catihetică dela institutul teologic ori vr'unui asesor consistorial capabil de acest lucru. Altminteră, fără de un control bun și fără de o povățuire și mai bună, catehizarea nu ne va putea aduce acele roade morale, pe cari le așteptăm spre a lega pe factorii noștri intelectuali într'un mod și mai strâns de biserica și mai ales de credința strămoșească vie.

18. Învățământul religios primar, am căutat de asemenea să-l punem în ogașe nouă mai ales în centrele expuse și până aci străinismului, ca de ex. Aradul și Timișoara. Până s'aflăm soluție definitivă chestiunii, am exoperat dela orașul Timișoara și suntem pe cale de a avea și dela orașul Arad remunerații pentru catihetii, cari astăzi sunt învățătorii noștri comunali și de Stat. Soluția, către care tindem, este: să sistematizăm posturi de învățători de religiune, aplicați de biserica și dotați de aceste două orașe. Timișoara ni-a și pus deja în prospect salarizarea pentru un post de catihet, cu dotația acordată și catihetilor r.-catolici d'acolo.

În legătură cu organizarea învățământului religios primar în centre ne vom ocupa de ameliorarea aceluia și prin parohii și vom căuta și soluția pentru un mijloc de control povățuitor pentru catihetii dela școlile primare.

19. Dreptul bisericii de a avea școale e un drept în trecut al ei, ce derivă din ființa și scopul bisericii ca instituțiune preminentă didactică. Dreptul acesta trebuie să facem să fie respectat de orișicine, mai ales acum și de acum înainte, când în viața lumii stăm la niște mari răscruce, unde vin în discuție și drepturile din viitor ale bisericii, și când refacerea vieții noastre publice reclamă atâtea forțe și atunci, câte nu poate să le asigure singură puterea Statului Român, în prefacere și el însuși.

Unul din aceste mari drepturi bisericești, care este totodată și un obligament patriotic al Bisericii noastre în Statul Român ortodox, este: de a ne reclama respectarea dreptului asupra școlii confesionale pe toată linia și de a face, ca vechile cătuși ale autonomiei noastre școlare, ce ni-le-au impus guvernele și legile ungurești din trecut, să fie desființate, iar Statul nostru național și ortodox să ne recunoască deplin această libertate bisericească și autonomie școlară. Acesta, credem, trebuie să ne fie baza în politica noastră bisericească culturală din viitor.

Ca urmare a acestui punct de orientare va trebui să insistăm, ca puterea de Stat să abandoneze restricțiile moștenite deodată cu puterea dela statul ungar de odinioară.

Să ilustrăm situația printr'un caz dat. Conziliul Dirigent Român nu ne-a avisat despre înlocuirea noului revizor școlar dela Arad și în special despre atribuțiile de oficiu ale aceluia. Și când revizorul s'a prezentat la finea anului școlar trecut la examenele de cvalificație învățătorească pentru a asista la ele și a iscăli diplomele nouă, organul Consistorului — ținând seamă de nouăle împrejurări de drept public și de faptul special că în trecut inspectorii regești au fost trimiși la examenele noastre numai pentru a controla învățământul din limba maghiară (care nu este cazul de drept din ziua de azi), și că inspectorii au fost înlocuiți mai apoi prin comisari de specialitate — nu s'a simțit în drept nici de a-l primi, nici de a-l refuza pe revizorul, care, după atari lămuriri s'a depărtat, fără de-a intra la examene. Urmearea a fost, că C. D. R. ni-a cerut lămuriri; la ce Consistorul i-a răspuns (Nr.1301/919), dovedind cu legi și ordinațiuni și cu practica lucrurilor din deceniile din urmă corectitatea punctului de mănecare al examenelor noastre de cvalificație învățătorească fără de asistența inspectorului școlar. După aceste lămuriri C. D. R. a abstat de a se mai reprezenta prin revizorul său școlar, ci prin un inspector general al învățământului normal (azi e numit deja dl Dr. Pavel Roșca din Cluj). Ne cere însă C. D. R. să-i prezentăm ulterior actele de examene și diplomele, spre semnare ulterioară, spre a le da astfel validitatea din punctul de vedere al Statului.

Spre a ști, ce avem de a face în aceasta chestie principiară, care atinge și dreptul autonom al bisericii noastre în chestiile școlare, și fiindcă dela P. Ven. Cons. mitropolitan, căruia încă i-am supus chestiunea, nu am primit nici o invitațiune, — supunem chestia la aprecierea Ven. Sinod. Actele vor putea fi consultate în biroul consistorial.

III.

Ultimii doi ani din viața școalelor noastre confesionale.

A). Administrația școlară centrală.

20. Administrația școlară centrală încă a fost grav tulburată în cei doi ani din urmă. În lipsă de comunicație postală regulată, părțile interesate și-au luat, în multe chestii, informațiuni și îndrumări prin contractul direct cu senatul școlar. De aci își primește explicare faptul că chestiile intrate la senatul școlar prezintă o cifră foarte redusă față de trecut.

Astfel, în cursul anului 1918 circulația de esibite, intrate la referentul și la revizorul, este următoarea :

Restante cu finea lui 1917:	109 + 0 = 109
Intrate în anul 1918:	1165 + 223 = 1344
De tot:	1453
Din aceste, rezolvite:	1165 + 223 = 1398
Restanțe la finea an. 1918:	55 + 0 = 55
	1453

Iar în anul 1919:	
Restante din an. 1918:	55 + 0 = 55
Intrate în anul 1919:	920 + 23 = 943
	998

Din aceste rezolvite:	945 + 20 = 965
Restante la finea anului 1919:	80 + 3 = 83
	998

Sedințele din 1918, de tot 24 la număr au avut 382 pertractări; iar în cele 20 ședințe din 1919 au avut loc 184 pertractări.

Ținem s'adeugem aci, că revizorul școlar diecezan dl Romul Frateș, după un serviciu împlinit de 7 ani, a abzis cu 1 Nov. a. tr., trecând de revizor de Stat la Timișoara.

B). Institute de învățământ și educație.

a) Școala noastră normală.

21. Institutul acesta însă a resimțit din greu împrejurările celor din urmă doi ani încheiați, despre cari mărturisesc mai de aproape adnexatele anuale școlare 8% pro 1917/18 și 1918/19.

Din pricina insuficienței mijloacelor materiale, ce le puteam oferi elevilor școalei, aceasta

se despopora succesiv, mai ales și în lipsă de alumnee.

Catedrele vacante nu le-am putut îndeplini din contră în anul trecut prof. S. Bejan, S. Gontan, N. Mihulin au trecut la alte școale C. D. R. adecă i-a fost angajat fără a ne fi înștiințat prealabil, ci numai ulterior și d'abia târziu. Astfel și noi numai târziu am ajuns, că aceste goluri le-am umplut, pe bază de concurs, cu alți profesori, din cari unul — cu cvalificație deplină — fostul catihet dela Timișoara Al. Mihuța, apoi alții trei — Teodor Mariș, Traian Mager, Emilian Vlad și și Adam Dragoș — absolvenți ai cursurilor profesionale dela Cluj. În aceste condiții și cu un mai remarcabil contingent de elevi, atrași pe urma prospectului de burse dela C. D. R., am inaugurat anul școlar curent, având eleve aproape jumătate din contingentul de școală. Dintre elevi, cum sunt adăpostii în seminarul diecezan și cu menajul; alții sunt elevi externi.

22. Școala de praxă a prevarandiei ni-a fost și ni-e este vacantă și azi, după toate încercările de a aplica învățător stabil. Elevii au făcut praxă la școala primară confesională din loc; iar acum la una din școalele primare de stat (din Murășel-Zsigmondházy).

b) Școala civilă de fete (Internatul).

23. Școala aceasta a funcționat până la finea anului școlar 1918/19. În vara anului trecut, C. D. R. ni-a făcut ofertul, ca acest institut să fuzioneze cu liceul de fete al statului de aici. În chestiunea aceasta, Consistorul înaintea raport special sub Nr. 1579/1919.

Astăzi funcționează, din institutul de mai nainte, numai internatul. Și ar fi în interesul cauzei ca mai ales în lipsă de școală, să se iee măsuri sistemizarea postului de directoare a internatului, pentru regularea potrivită a dotațiunei fiitoare directoare și pentru susceperea la fondul de penziune al diecezei, deoarece altmintea, e de prevăzut, că nu vom putea găsi conducătoare potrivită și pentru îndeplinirea educației și pentru îngrijirea gospodăriei internatului.

c) Școala primară.

24. Școala primară, atât ca mers al învățământului, cât și ca rezultat didactic, s'a prezentat, în ambii ani școlari 1917/18 și 1918/19, în condițiile defavorabile bine cunoscute, pe cari nu ni-a stat în puțință să le schimbăm nici măcar în parte. Multe școale au pauzat chiar întreg anul școlar, iar cari au și funcționat, n'au putut nici pe departe s'atingă rezultatele didactice cunvenite.

Cât privește stările mai deaproape, prezentăm 9%. Datele statistice școlare despre cei doi ani școlari din urmă 1917/18 și 1918/19.

25. Reuniunea învățătorească nu a mai ținut adunări generale dela 1914 încoaci, decât d'abia în vara anului 1919, când s'a întrunit și manifestat în senzul arătat la punctul 4 premergător din acest raport.

26. Disciplina între învățători se vede din datele următoare: În 1919 aveam 14 procese disciplinare, din cari 11 s'au finalizat prin sistarea procedurii, fiindcă inculpații, trecând la alte școale au ieșit de sub jurisdicția noastră disciplinară.

Astfel mai avem la 31 Dec. tr. 3 procese disciplinare în curgere.

IV.

Alte chestiuni.

27. Datele statistice catihetice despre elevii noștri catehizați la școalele de sub alte jurisdicțiuni le înaintăm 10% despre ambii ani școlari (1917/18 și 1918/19), separat. Ele dovedesc, că contingentul acestor elevi, cari au fost catehizați după mijloacele noastre restrânse de până aci au sporit în ultimii cinci ani dela la cifra de elevi. De rubrica de 10.000 cor. anual pentru catehizare vom avea trebuință să se susțină în budget și pe mai departe, pentru trebuințele, ce se vor ivi, spre ameliorarea succesivă a catehizării.

28. Despre analfabeții noștri înaintasem un raport special sub Nr. 1652/1918, asupra căruia atragem atențiunea Ven. Sinod. Iar sub 11% adnexăm tabloul statistic despre analfabeți, cari formează încă o mare rană pe corpul cultural al Bisericii și neamului nostru.

29. În pragul lumii nouă de libertate politică-națională, ne mai îndreptăm odată gândul

către trecutul posomorât al școalei noastre confesionale. Prigonirile, îndurate mai ales în restimpul ultimelor legi școlare ungurești, sunt fixate în alăturatul 12% manuscris, intitulat „persecuțarea școlii noastre populare“, pe care l-a gătit referentul nostru școlar. Senatul școlar, în ședința dela 27 August v. 1919 a decis tipărirea pe speșele diecezei e acestui manuscris (N. 1123/919). Ven. Sinod va binevoi să se pronunțe: de alfă și din așa parte de conzult, ca acesta să se tipărească pe speșele diecezei.

Rugăm pe V. Sinod, să binevoiască a lua acest raport la cunoștință și a ne arăta direcția, eventual nouă, în care crede să lucrăm pe viitor sub raportul școlar-cultural.

Arad, din ședința școlară dela 3/16 Aprilie 1920.

IOAN I. PAPP, episcop. Dr. Gh. Cluhandu.

„Biblia și viața sufletească a poporului.“

De Preotul Nicolae Țandreu.

Lucrare pregătită pentru congresul biblie, ținut în 13 și 14 Aprilie a. e. Nu s'a cetit mai întâi din lipsă de timp și apoi putem zice și din puțină lipsă de atenție față de lucrările celorlalte secții.

(Urmare.)

Biserica Angliei și bisericile disidente cheltuiiau tot pentru opere de caritate peste 120 milioane lei anual.

În total bugetul carității publice în Anglia trecea anual peste suma considerabilă de 1 miliard.

Iar numărul acelor cari primiau ajutoare — parte întregă întreținere în clădirile imense, cu secții de industrie manuală, spital, azil, orfelinat, biserică, grădină — parte ajutor în bani se urca la 1 milion pe an, adecă aproape 8% din întreaga populație a țării.

Iată dar cum a știut Biblia să înmoaie inima poporului englez și trezească în ea cele mai puternice sentimente ale iubirii de aproape, lui, care este împreună cu iubirea lui Dumnezeu cea dintâi și mai mare poruncă a legii creștine.

Dar între caracteristicile cele mai de seamă ale poporului englez este mai prețioasă și care ne interesează pe noi ca preoți mai mult. Și a-nume este prețuirea cea neasemuită și deosebit de conștientă, pe care o dă întregul popor englez preoții sale. Desigur, că tot Biblia a fost aceea, care i-a însușit acestui popor și această caracteristică. Biblia i-a spus în fiecare zi poporului englez și l-a învățat să priceapă tot mai bine, că preoția este o chemare, că preotul este reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ, mijlocitorul între oameni și Dumnezeu, conducătorul și îndrumătorul vieții spirituale a oamenilor.

Și poporul englez vede în preotul lui mai ales 2 lucruri. Îl știe ca administrator al sf. taine, deci ca o persoană sfințită și apoi ca predicator, adecă ca explicator al Bibliei, ca propovăduitor al Evangheliei, atât cu cuvântul, cât și cu întreaga lui viață. De bună seamă că poporul acela, care la în fiecare zi Biblia în mână și-o ceteste, dorește să știe cât mai multe lucruri despre această carte și să poată pătrunde cât mai adânc în tainele învățăturilor din ea. Și la aceasta nime nu-l ajută și nu-l poate ajuta mai mult decât preoții, a căror principală îndeletnicire este tocmai ispitirea cărților științe. De aceea nici un popor din lume n'a știut și nu știe încă să jertfească atât de mult pe seama preoții sale, ca să facă din ea o clasă de oameni, în stare să se ocupe numai cu slujba lor. Cu cât un preot va ști propovădui mai pe înțeles va și explica cuvântul lui Dumnezeu mai potrivit cu ascultătorii și cu credincioșii lui și cu cât va ști dovedi mai

frumos cele spuse și cu viața sa, cu atât acel preot va fi prețuit mai mult de păstoriții lui. Și pretutindeni clerul englez stă în fruntea tuturor mișcărilor umanitare și culturale și dă exemplul sacrificiului de sine. Biserica anglicană simte, că numai legăturile strânse cu interesele societății îi dovedește nevoia de-a exista! Preotul englez este însuși un om, dar totodată și un factor de acțiune în mijlocul societății, el este unul dintre cei mai conștienți agenți ai progresului. Puterea oficială a bisericii anglicane este atât de redusă față de puterea laică, încât clerul englez e silit să caute sprijin în opinia publică, a cărei simpatie și încredere n-o poate avea decât prin prestigiul înalt și prin zelul ce-l desvoaltă în toate chestiile cu caracter social. De aceea predicile preoților pe lângă chestiile de morală creștină, se estind la cele mai variate teme și subiecte; ele tratează chestiuni științifice, igienice, economice, sociale, ba chiar și chestii de politică, se înțelege toate pe baza, în spiritul și în sprijinul învățaturii din Biblie, tinzând la o cât mai luminoasă pătrundere a ei și căutând să facă tot mai iubită și nedespărțită de mâna, mintea și inima poporului englez.

Prin puterea cuvântului, care înmoale inimile și prin cea a exemplului care atrage, a fost și este în stare încă preoțimea engleză să stoarcă dela popor cele mai considerabile și de noi abia crezute contribuții benevole. Neîntrecuta operă a carității publice din Anglia este desigur tot un merit al preoțimii engleze. Am rezumat mai sus numele considerabile, ce se cheltuiesc în acest scop. Voi spune acum câteva sume, din care se vede, de ce putere materială dispune biserica anglicană și bisericile disidente de acolo.

Biserica anglicană avea înainte de 1910, când a fost publicată cartea lui Ioan Botez. 200.000 parohii. Venitul anual al acestor parohii eră 245 milioane lei, din care jumătate erau dobânzile capitalului vechiu din rente, dijme, donațiuni și economii, iar 120 milioane lei, adică aproape jumătate era din onorarii pentru servicii religioase private și din contribuțiile voluntare ale preoților. Budgetul acesta se întrebuința pentru salariile preoților, întreținerea bisericilor și a seminariilor, întreținerea cimiteriilor, misiuni religioase, opere de binefacere și culturale. Din suma totală, operele de caritate și de răspândire a culturii în masele poporului absorb cam 100 milioane lei pe an.

Budgetul bisericilor disidente se urcă la 60 milioane lei pe an, din care 20 milioane se cheltuiesc anual cu opere umanitare și culturale.

La acest venit ridicat Statul nu contribuia cu nimic. Eră liberă dar biserica anglicană să plătească unui arhiepiscop suma de 35 episcopi tot câte 100.000 lei anual.

Să ne gândim ce însemnau aceste sume în anii înainte de război și atunci ne vom da seama la ce adăpost de griji materiale știe să-și pună poporul englez pe preoții lui, ascultând și aici tot de sfatul Bibliei, că vrednic este lucrătorul de plata sa.

Și acum ca rezumat al tuturor foloaselor aduse de Biblie poporului englez, să-mi dați vocea prin câteva rânduri ale cărții citate mai sus să vă arăt cu ce isprăvi neîntrecute este însemnat acest popor pe răbojul istoriei universale.

„Cu credința în atotputernicia caracterului poporului englez a ajuns să-și impună limba lui la o optime din întreaga omenire; și plecând dela o mică insulă, brăzdând întinsurile locuite de sălbatici, a izbutit să întemeieze cel mai mare imperiu pe care un popor l-a realizat vreodată.

El a dat cele dintâi lecții de cinism Europei; a adus cuvântul Mântuitorului la peste 400 de popoare sălbatice; a introdus parlamentul în Australia și Africa și a năruit binefacerile liber-

tății Negrilor, cari gemeau sub jugul nemilos al Albilor.

Iată dovada făcută a valorii principiilor după care acest popor își formează cetățenii și titlurile lui de glorie în istoria universală“ (op. citat pag. 86).

(Va urmă.)

Convocare

la conferințele învățătoarești județene, cari, în virtutea ordinului Nr. 5903—921, al Ministrului instrucțiunii publice Secretariatul General din Cluj, se vor ținea **Vineri și Sâmbătă 3—4 Iunie a. c. în sala mare a Palatului Cultural din Arad, cu următoarea**

programă:

Vineri la 8 ore a. m. asistare la Sfta Liturgie împreună cu chemarea Duhului Sfânt în biserica catedrală din Arad.

Ședința I.

la 10 ore a. m. Deschiderea conferinței. Intimpinarea oaspeților.

Apel nominal.

Învățătorul și școala muncii. Disertație de Ioan Laita directorul școalelor prim. de stat din Pecica-magiară.

Lecție practică din limba română pe baza principiului activ. Predată școlarii săi de Dimitriu Boariu directorul școlii primare de stat din Chișineu.

Cultul limbii, ca mijloc al unității noastre naționale. Disertație de Augusta Rubinescu directoara școlii primare comunale din Arad-centru.

Unitatea limbei românești. Lecție practică cu elevele școlii centrale din Arad, ținută de învățătoarea Cecilia Ionescu.

Model de serbări școlare la sate.

La orele 5—7 p. m.

Imnul Regal. Elevii școlii primare comunale din Arad-centru.

Limba noastră. Declamată de Livia Boar, eleva școlii primare din Chișineu.

Florile. Piesă teatrală pentru școlari. Elevele clasei a II-a și a III-a a școlii prim. comunale, Arad-centru.

Rugămintea din urmă. Declamată de Cornel Popoviciu, elevul școlii primare din Arad-centru.

Hora Unirii și Hora Sinai. Jocuri naționale. Elevele școlii primare din Socodor.

Pușculița. Piesă teatrală. Elevele cl. IV a școlii centrale din Arad.

Limba românească. Patruolog. Elevele școlii primare din Arad-Șega.

Licuriul. Piesă teatrală. Elevii școlii primare din Socodor.

Despărțirea Basarabiei. Cântată de elevii școlii centrale din Arad.

Ședința II.

Sâmbătă la ora 8 a. m. Dare de seamă despre literatura pedagogică mai nouă română și străină. Nicolae Cristea învățător dir. Măndruloc.

Raport despre starea învățământului din oraș și județ.

Fondul „George Lazar“ și casele învățătorilor din Cluj și Arad.

Ordinul Ministrului instrucțiunii cu privire la *Căminul Cultural* în fiecare sat.

Ordinul Ministrului instrucțiunii cu privire la *Casele de economii școlare.*

Ordinul Ministrului instrucțiunii cu privire la *Expoziția industriei de casă.*

Propuneri (sunt a se prezenta în scris cu trei zile înainte).

Arad, la 20 Maiu 1921.

Iosif Moldovan

revizor.

INFORMAȚIUNI.

Serbarea zilei de 10 Maiu. Sărbătoarea națională de 10 Maiu s'a prăznuit în Arad cu o deosebită solemnitate. Conform programului la orele 10 s'a oficiat Te Deum în Piața Catedralei prin P. O. D. Mihaiu *Păcățianu*, protopresbiter, asessor consistorial, asistat de protoiereul Dr. T. *Botiș*, preoții *Alexie Popovici* și *Eugen Crăciun*. La sfârșitul serviciului divin păr. Popovici a rostit o predică însuflețită. Au luat parte armata în frunte cu dl gen. *Badesca*, autoritățile civile în frunte cu dl *Radu Pancu* prefect, primarul Dr. I. *Robu*, și subprefectul Dr. E. *Beleş*, corpul didactic și elevii tuturor școalelor din localitate.

La orele 11 a avut loc în fața primăriei defilarea trupelor din garnizoana Arad, înaintea dlui general *Badescu*, a reprezentanților confesiunilor, a tuturor autorităților și a unui public imens. Ni-s'a dat să admirăm și de astădată ținuta marțială și disciplina frumoasei noastre armate. La orele 12 reprezentanții confesiunilor, armata, autoritățile civile, școalele și instituțiile culturale, presa și reuniunile femeiești și-au prezentat, în sala prefecturii omagiile dlui general *Badescu* și dlui prefect *Radu Pancu*. La orele 4 a avut loc în Palatul cultural un matineu al școalelor din Arad, iar seara o serată în sala prefecturii.

ad Nr. 333 P. 1920—1.

Ordinea examenelor, la institutul teologic ort. român din Arad, la finea anului școlar 1920/21.

Luni, 31 Maiu (13 Iunie), ora 8—11, curs III ordinari, 3—5, curs III particulari.

Marti, 1/14 Iunie, 8—11, curs II ordinari, 3—6, curs II particulari.

Miercuri, 2/15 Iunie, 8—11, curs I ordinari, 3—6, curs II particulari.

Joi, 3/16 Iunie, încheierea anului școlar.

Vineri, 4/17 Iunie, la ora 8 conferință finală.

Direcțiunea.

Aviz școlar. Se aduce la cunoștința celor interesați, că examenele particulare cu elevii din clasele I—VII. la școala noastră normală diecezană se vor ținea în zilele de 6—11 Iunie n.

Direcțiunea.

Dicționar juridic maghiar-român. În editura librăriei diecezane din Arad, a apărut dicționarul juridic-administrativ și financiar maghiar-român, compus de câțiva membrii ai tribunalului din Arad. — Acest dicționar, în estenziune de peste 300 pagini, cuprinzând toți terminii juridici, administrativi și financiari, costă 30 Lei.

† **Învățătorul Nicolae Ștefanovici.** Cu adânc regret vestim trista știre despre trecerea la cele eterne a învățătorului nostru confesional Nicolae Ștefanovici din Mănăstur, tractul Belințului întâmplată după abia 8 zile de boală, în ziua de 24 Aprilie (7 Mai) a. c., în etate de 46 anii. Adormitul în Domnul încă au fost unul dintre pioneri culturii românești, servind timp de 24 anii ca învățător confesional. Au avut mult de luptat cu greutățile zilelor, dar nu și-a pierdut cumpătul nici nu s'a abătut dela calea dreaptă de a servi națiunii și în deosebi comunei sale natale, cum au făcut-o alții trecând la școli comunale sau de stat.

Regretatul în Domnul avea un caracter ferm, a fost un om conștințios întru împlinirea datorințelor sale învățătoarești, pentru aceea a și fost iubit de tot poporul, ba chiar și de străini, cea ce sa putut observa, că de și au fost zi de lucru, cu mic cu mare au luat parte la săvârșirea

prohodului, împreună cu sfta liturgiă, și preoții: Gheorghe Iancovici din loc, Alexandru Jucu din Rachita și Mihai Jurma din Remetea-luncă. Răspunsurile liturgice și funebre le-au executat cu mare precizie învățătorii: Gheorghe Săcoșan din Rachita și Gheorghe Ardelean din Bujoru, dimpreună cu cântăreții locului, partea cea mai mare elevii ai defunctului.

La finea serviciului preotul Mihai Jurma, a ținut un panegeric, care au stors lacrimi din toate inimile celor prezenți.

Pe defunctul îl deplânge bătrânul și octogenariul Ioan Ștefanovici învățător pensionat, soția sa Victoria născută Vug, fiica lor Laura eleva a liceului din Arad cl. IV, frații răposatului Dr. Patrichie Ștefanovici, jud. la tribunalul din Lugoj, Ioanichie Ștefanovici preot în Cliciava și sora lui Mariți măr. Barbon, preoteasa în Tomesti. Iară noi cu toți îi zicem D-zeu să-l odihnească cu sfinții săi în sânul lui Avram.

Cercul religios Bărzava și-a ținut prima întrunire în anul 1921 în comuna Căpruța, în Vinerea patimilor.

Cu aceasta ocaziune s'a servit în liber taina sf. Maslu. Fastul acestei sărbări l-a ridicat mult corul bine instruit și condus de preotul din loc D. Macl. Se remarcă prezența unui număr public, din care spre cinstea lor, n'au lipsit nici intelectualii.

Cu aceasta ocaziune pâr. I. Oprea din Gros, a rostit o frumoasă predică: „Despre credință.” Iar pr. preș. P. Binchiciu a ținut o prelegere populară despre: „Rolul învățătorial al preotului în trecut și prezent.”

S'a desfășurat între popor mai multe cărți de propagandă religioasă. Fondul cercului religios a crescut cu cca 300 Lei.

Rap.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 1230—921.

Aviz oficios.

Prea Vener. Consistor mitropolitan din Sibiu, în ședința sa plenară ținută la 29 Martie (11 Aprilie) 1921, a fixat cu lei 100 (una sută lei) taxa apelatională, în chestiunile înaintate spre revizuire în competența Consistorului mitropolitan, ca for de ultima instanță în afaceri administrative și justiciare.

Ceace prin aceasta aducem la cunoștința clerului și poporului, spre știre și conformare în cazurile obveninde.

Arad, 21 Aprilie (4 Mai) 1921.

IOAN I. PAPP
Episcop.

Nr. 589—921.

Circulară

cătră toate oficiile protobresbiterale și parohiale de sub jurisdicția Consistorului ort. român din Arad.

On. Secretariat General al Învățământului din Cluj, prin adresa Nr. 14,125/920 ne-a cerut să ne identificăm cu dispozițiunea sa, după care membrii corpului didactic, în caz de a-și cere, în caz de boală, concedii mai lungi de 6 luni, sunt datori să se prezinte înaintea unei comisiuni medicale speciale, constituită în Cluj pe lângă On. Secretariat General.

Acestei comisiuni îi vor fi supuși spre vizitare medicală și aceia, cari sunt a se penziona, ori a se dimite din cadrele învățământului.

Sub Nr. 5087/921 s'a regulat din partea aceluiași On. Secretariat și chestiunea: cine să extradeie atestatele necesare în asemenea chestii dispunându-se anume:

1. În viitor concedii pentru caz de boală sunt a se încuviința numai persoanelor cari vor produce certificate medicale eliberate numai de medici oficiali. Serviciile în subordine vor griji, ca acelea certificate în baza cărora se solicită un concediu de durată până la 6 luni se fie liberate:

a) Pentru funcționarii din administrația învățământului profesorii, maestrul, și directorii școlilor secundare de medicul școlii cu visa medicului oficial din localitate;

b) Pentru învățătorii școlilor primare și conducătorii grădinițelor de copii, de medicul plasei sau localității respective.

2. După apariția prezentului ordin — în afară de gravitate extremă — nu se vor mai admite certificatele eliberate numai de medici particulari: vor fi considerați culnabil pentru neexecutare de ordin și vor avea să suoparte urmările faptei lor.

În concediile mai lungi de 6 luni se vor avea în vedere dispozițiunile ordinului nostru Nr. 14,125/1920, cari rămân în vigoare și pe mai departe.

Având în vedere experiențele făcute în unele cazuri de cereri pentru concedii, și fără de a prejudica față de dreptul autonom al bisericii, Consistorul se identifică cu aceste dispozițiuni până să afle eventual de necesar a regula însuși pe alta bază chestiunea concediilor corpului didactic confesional.

Ceeace se aduce la cunoștința celor interesați Arad, șed. consis. 4/17 Mai 1921.

In abs și din încredințarea
Prea Sfinției Sale D-lui Episcop.

Mihaiu Păcățian protopop, ases. ref. bis.

Duplicat.

Aurel Luțai, născut în Tornea la 8 Ianuarie 1876, pierzându-și testimoniul de cursul IV. ped. extradat sub Nrul 38 P.—1902/3, i-s'a liberat duplicat cu data de 19 Maiu 1921 sub Nrul 379 P.—1920/21.

Direcțiunea inst. teol. și a școlii normale
ort rom. diecezane din Arad.

Concurse.

Pentru îndeplinirea unui post învățătoresc dela școala confesională gi.-or.-rom. din Bârsa, se scrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumentele sunt:

- 1) Salar dela comună 500 Lei și eventuală întregire dela stat,
- 2) Locuința corespunzătoare cu superficiale și 1/2 intravilan grădină,
- 3) Spese de conferință și scripturistică câte 25 lei.

De încălzirea și curățirea internă a locuinței se va îngriji învățătorul ales, care va avea să conducă strana și să instrueze elevii în cântările bisericești, iar încât va ști conduce cor, se va împărtăși de o remunerațiune specială.

Reflectanții sunt datori, ca recursurile lor ajustate cu toate documentele recerute, și adresate comitetului parohial din Bârsa, să și-le înainteze în termenul concursual Preaonoratului Oficiu ppbiteral din Buteni, având a se prezenta în acest termen în sfânta biserică din Bârsa, spre a-și arăta dexteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința com. par. din Bârsa ținută în 3 Maiu 1921.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine Florian Roxin, ppbit.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa I din Drăgoești, tractul Belinț, se publică concurs, conform înaltei dispoziții consistoriale de sub Nr. 2508/1920, cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Emolumentele împreună cu acest post sunt:

1. O sesie parohială, constătătoare din 30 jugăre pământ arător.
2. Intravilanul parohial și o cânepiște de 400⁰
3. Stolele legale.

4. Întregire dela stat, pentru care însă comuna biserică nu garantează.

Alesul preot va suporta toate dările publice după întreg venitul beneficiat; va împlini toate funcțiunile, ce se țin de parohie, va predica cel puțin odată pe lună și va catihiza la școala confesională din loc fără altă remunerație.

Fiind parohia de clasa primă, dela concurenți se recere cvalificația prescrisă în concluzul sinodului eparhial de sub Nr. 84 din 1910.

Concursele ajustate conform Regulamentului, și cu atestat despre eventualul serviciu de până acuma, se aștern oficiului protopresbiteral ortodox român din Belinț, adresate comitetului parohial din Drăgoești, pe lângă stricta observare a §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii.

Reflectanții se vor prezenta în termenul concursual, în sf. Biserică din Drăgoești, într'o

Duminecă ori într'o sărbătoare, spre ași arăta dexteritatea în rituale și în oratorie.

Concurenții din altă dieceză, înainte de a se prezenta în parohie, trebuie să se prezenteze protopresbiterului tractual, spre a dovedi că au cvalificația clasei parohiei și Prea Sfințitului Domn Episcop diecezan pentru a le da binecuvântarea arhierească.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: Gherasim Sârbu, protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa II din Cutina, protopresbiteratul Belințului, devenită vacantă prin moartea preotului, se scrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.”

Beneficiul împreună cu acest post este:

1. Folosirea sesiunii parohiale în extenziune de 32 jugăre.
2. Intravilanul parohial în extenziune de un jugăr.
3. Stolele legale.
4. Întregirea dotației dela stat conform pregătirei.

Casă parohială de prezent nu este, dar comuna se îngrijește de locuință până la eventuala zidire a casei parohiale, dar chiria o plătește preotul ales.

Alesul are să provadă catihizația la școala noastră fără altă remunerație.

Parohia e de clasa II, deci dela reflectanți se recere cvalificația prescrisă pentru parohii de clasa a II-a.

Alesul va avea să plătiască toate contribuțiunile publice și ecvivalentul după beneficiul său.

Reflectanții au să-și trimită concursurile lor, adresate comitetului parohial, în termenul concursual, Prea onoratului oficiu protopresbiteral gr. or. român din Belinț și să se prezenteze într'o sărbătoare sau într'o Duminecă în biserică din Cutina, spre a-și arăta dexteritatea în rituale, cântare și oratorie.

Comitetul parohial.

În înțelegere cu mine: Gherasim Sârbu, protopresbiter.

—□—

2—3

În conformitate cu concluzul Ven. Consistor diecezan de sub Nr. 759/1921, prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din B.-Comloș (județul Torontal) devenită vacantă prin promovarea parohului local Dr. Ștefan Cioroianu, la parohia protopresbiterală, cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala.”

Venitele acestei parohii sunt:

1. Sesia parohială cu grădiniile aparținătoare.
2. Stolele și biul legal.
3. Ajutoarele carele le va acorda Statul.
4. Alegândul preot va avea să suoparte toate dările publice după întregul venit beneficiat: să catihizeze la toate școalele confesionale ort. române din loc fără remunerație (atât la cursurile cotidiene cât și la cele de repetiție).
5. Alegândul preot când va substitui pe protopop la funcțiunile din parohie, va beneficia jumătate (1/2) din stolele obveninde.

6. Parohia fiind de clasa I-mă, dela reflectanți să recere cvalificația de clasa I-mă conform concluzului 84 al sinodului eparhial din 1910.

7. Reflectanții din altă dieceză numai cu învoirea prealabilă a Preasfinției Sale Domnului Episcop Diecezan pot concura la aceasta parohie.

8. Reflectanții numai după ce vor dovedi of. protopopesc gr. or. rom. din B.-Comloș, că au cvalificațiunea prescrisă și întrunesc condițiunile din concurs, se vor putea prezenta în sf. biserică din loc cu observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta dexteritatea în rituale și oratorie.

Recursurile adresate comitetului parohial și ajustate conform prescrișelor §-lui 13 din Statutul organic și Regulamentul în vigoare, sunt a se înainta Preaonoratului oficiu protopopesc gr. or. român în B.-Comloș (județul Torontal).

B.-Comloș, din ședința comitetului parohial ținută la 9/22 Februarie 1921. Dr. Ștefan Cioroianu, președ.

În conțelegere cu mine: Dr. Ștefan Cioroianu, protopop gr. or. român.

—□—

2—3

Cenzurat: Alexandru T. Stamat ad.